

Коротун О.М.

Науково-дослідний інститут публічного права

СИСТЕМА СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ У СФЕРІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

Серед широкого кола уповноважених суб'єктів системи забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності насамперед заслуговують на увагу органи виконавчої влади (інші державні підприємства, установи, організації), які через особливий правовий статус посідають значне місце серед інших суб'єктів системи забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності і можуть бути об'єднані під загальним поняттям «суб'єкти публічної адміністрації». Незважаючи на широкий загал наукових думок щодо визначення кола суб'єктів публічної адміністрації, варто звернути увагу на пункт 7 частини першої ст. 4 Кодексу адміністративного судочинства України, у якому надається приблизний перелік суб'єктів публічної адміністрації. Ними є: орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт у разі здійснення ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, надання адміністративних послуг.

Встановлено, що ієрархічна вертикаль у системі суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення охорони прав інтелектуальної власності представлена Кабінетом Міністрів України. Другий рівень утворюють: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільськогосподарства України; Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство культури України; Міністерство фінансів України; Антимонопольний комітет України, Служба безпеки України; Національна поліція; Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; Державна податкова служба України; Державна митна служба України; Державне агентство України з питань кіно. Третій рівень представлений місцевими державними адміністраціями та їх структурними підрозділами.

Ключові слова: система, суб'єкти, публічна адміністрація, охорона, інтелектуальна власність.

Постановка проблеми. Принцип поділу державної влади передбачає розподіл її на законодавчу, виконавчу та судову. Виконавча влада представлена в механізмі розподілу влади органами виконавчої влади, яка передбачає наявність особливих ланок органів державної влади, основне їх призначення – виконавча, розпорядча діяльність у межах, передбачених адміністративно-правовими нормами. Від результатів діяльності цих органів перш за все залежить стан охорони інтелектуальної власності. Саме органи виконавчої влади, інші суб'єкти публічної адміністрації, їхні посадові особи поряд з приватними особами виступають основними суб'єктами адміністративного права.

Серед широкого кола уповноважених суб'єктів системи забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності насамперед заслуговують на увагу органи виконавчої влади (інші державні підприємства, установи, організації), які через особливий правовий статус

посідають значне місце серед інших суб'єктів системи забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності і можуть бути об'єднані під загальним поняттям «суб'єкти публічної адміністрації».

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням діяльності суб'єктів публічної адміністрації займалася значна кількість учених-адміністративістів, серед яких варто відзначити В.Б. Авер'янова, В.М. Бевзенка, Ю.П. Битяка, Т.О. Карабін, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпакова, В.І. Курила, О.П. Світличного,

С.Г. Стеценка, А.П. Хряпинського та ін. Проте питання діяльності суб'єктів публічної адміністрації у сфері забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності є малодослідженим в юридичній науці, що й зумовлює актуальність цієї статті.

Формування цілей статті полягає у визначенні кола суб'єктів публічної адміністрації у

сфері забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Виклад основного матеріалу. У юридичній літературі є різні наукові підходи щодо визначення кола суб'єктів публічної адміністрації. З цього приводу А.П. Хряпинський зазначає, що до органів публічної адміністрації доцільно відносити суб'єктів, які були створені державою, органами місцевого самоврядування або яким було делеговано повноваження щодо реалізації публічних функцій у всіх сферах функціонування суспільства тощо. Тобто систему органів публічної адміністрації становлять органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, публічно-правові установи та публічно-правові фонди, суб'єкти делегованих повноважень [1, с. 52].

Також слід погодитися з думкою О.П. Світличного, який звертає увагу, що, крім органів виконавчої влади, публічне управління може здійснюватися широким колом уповноважених суб'єктів публічної адміністрації, які наділені різними за змістом і обсягом адміністративними повноваженнями, які організаційно не входять до системи органів виконавчої влади (окремі фізичні особи, юридичні особи публічного та приватного права), з погляду правової характеристики залежно від рівня повноважень суб'єктів публічної адміністрації їхня діяльність може розрізнятися за такими основними функціями: виконавчою, організаційною, регулятивною, експертною, оціночною, профілактичною, адміністративно-правовою, захисною, охоронною тощо [2, с. 215].

Не вдаючись до аналізу наукових думок щодо визначення кола суб'єктів публічної адміністрації, варто звернути увагу на п. 7 частини першої ст. 4 КАС України, у якому надається приблизний перелік суб'єктів публічної адміністрації. Зокрема, ними є: орган державної влади, орган місцевого самоврядування, їхня посадова чи службова особа, інший суб'єкт у разі здійснення ними публічно-владних управлінських функцій на підставі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень, або надання адміністративних послуг [3]. Значна кількість указаних суб'єктів публічної адміністрації здійснюють різноманітні функції щодо забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності, прав та законних інтересів інших учасників правовідносин у сфері інтелектуальної власності. Вони утворюють відповідну систему, ефективність діяльності якої залежить від ступеня упорядкованості, організованості, злагодженості в усіх ланках. Кожний орган публічної адміністрації – від

центрального до місцевого – виступає суб'єктом права державної власності, наділяється статусом юридичної особи і водночас вирішує різні питання оперативного управління та охорони цієї власності [4, с. 86].

Надана типологія та перелік суб'єктів публічної адміністрації відображають сформовані пріоритетні напрями правового впливу публічної адміністрації на суспільні відносини щодо охорони прав інтелектуальної власності, здійснюється шляхом утвореної державою системи публічної адміністрації.

У філософському розумінні поняття «система» визначається як обмежена множинність елементів, що перебувають у стійких взаємозв'язках. Система може бути співставлена з цілим, яке також характеризується зв'язком частин, їх організованістю та впорядкованістю [5, с. 109]. Безвідносно до юридичної науки термін «система» означає множину взаємопов'язаних елементів, що взаємодіє із середовищем як єдине ціле і відокремлена від нього; єдине нерозривне ціле, яке є цілісною системою для нижчих ієрархічних рівнів, мають фіксовані зв'язки системи із зовнішнім середовищем; взаємозв'язана сукупність елементів, яка виділена із зовнішнього середовища, об'єднана єдністю мети або загальними правилами поведінки; множина елементів, зв'язків між ними, які становлять єдність, взаємодія між ними і зовнішнім середовищем, що утворюють притаманну такій системі цілісність, якісну визначеність, цілеспрямованість; цілеспрямований комплекс взаємопов'язаних елементів будь-якої природи та відносин між ними. Відповідно, ознаками системи є безліч елементів, єдність головної мети для всіх елементів, наявність зв'язків між елементами, цілісність і єдність елементів, структура та ієрархічність, відносна самостійність [6, с. 27].

Відповідно до Закону України «Про центральні органи виконавчої влади» систему центральних органів виконавчої влади становлять міністерства України та інші центральні органи виконавчої влади, система центральних органів виконавчої влади є складовою частиною системи органів виконавчої влади, вищим органом якої є КМУ [7]. Виникає питання: а яким чином має бути побудована система суб'єктів публічної адміністрації, щоб забезпечити охорону прав суб'єктів інтелектуальної власності? Спробуємо визначити таку систему.

У сфері охорони інтелектуальної власності повноваженнями публічного адміністрування наділена значна кількість органів, серед яких

чільне місце посідає КМУ та центральні органи виконавчої влади, які здійснюють цілеспрямовану організаційно-правову діяльність щодо забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності.

Відповідно до Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України воно є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності [8]. Зміст основних завдань і масштаби та напрями діяльності цього міністерства свідчать про загальнодержавні завдання цього органу, що несе відповідальність за стан справ у декількох галузях (сферах), проте, незважаючи на те, що воно є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, воно не є органом спеціальної компетенції у сфері інтелектуальної власності.

З вищенаведених міркувань можна відзначити, що суттєвий вплив на діяльність публічної адміністрації має постійне реформування системи органів виконавчої влади, що не завжди має виправданий характер, а іноді призводить до неефективного виконання поставлених завдань публічною адміністрацією. Зокрема, розпорядженням КМУ було затверджено План заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні від 23.08.2016 р. № 632-р, яким передбачено створення Національного органу інтелектуальної власності [9]. Наразі невідомо, чим саме займається Національний офіс інтелектуальної власності, засновником якого значиться Мінекономрозвитку [10]. Неможливо заперечувати, що, незважаючи на те, що одним з основних завдань Мінекономрозвитку є забезпечення формування та реалізація державної політики у сфері інтелектуальної власності, поза межею діяльності цього органу залишилися реалізація державної політики щодо охорони прав на такі об'єкти права інтелектуальної власності, як сорти рослин та породи тварин.

Окремі повноваження щодо організації та здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони прав на сорти рослин покладено на Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів [11].

На місцевому рівні окремими повноваженнями у сфері забезпечення охорони прав інтелектуальної власності наділені місцеві державні адміні-

страції та їх структурні підрозділи. Наприклад, забезпечення організації роботи з питань рослинництва, тваринництва, племенної справи покладено на Департамент агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації, який є структурним підрозділом Київської обласної державної адміністрації, входить до її складу і в межах області забезпечує виконання покладених на нього завдань [12].

Натепер повноваження щодо міжгалузевого адміністрування інтелектуальної власності, а отже, й забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності мають й інші суб'єкти публічної адміністрації.

Суб'єктом публічного адміністрування у сфері забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності є Міністерство культури України, яке відповідно до покладених на нього завдань вживає заходів до забезпечення захисту об'єктів права інтелектуальної власності [13]. Безпосереднє виконання вказаних функцій покладено на підпорядковане міністерству Державне агентство України з питань кіно [14].

До системи суб'єктів публічної адміністрації у сфері інтелектуальної власності слід віднести МВС України та підпорядковану міністерству Національну поліцію – центральний орган виконавчої влади, який у своїй структурі має підрозділи, діяльність яких пов'язана із забезпеченням захисту інтелектуальної власності [15; 16]. Завдання щодо забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності покладено і на АМКУ. Вказане підтверджується нормами Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» [17] та іншими нормативними актами.

Вжиття заходів щодо захисту прав інтелектуальної власності у процесі зовнішньоекономічної діяльності, недопущення переміщення через митний кордон України контрафактних товарів покладено на Державну митну службу України [18]. Реалізацію державної податкової політики, державної політики з адміністрування єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, державної політики у сфері боротьби з правопорушеннями під час застосування податкового, а також законодавства з питань сплати єдиного внеску покладено на Державну податкову службу України [19].

Державно-владні повноваження у сфері інтелектуальної власності покладено і на Службу безпеки України. Згідно з частиною третьою ст. 12 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», якщо винахід (корисну

модель) створено із використанням інформації, зареєстрованої у «Зводі відомостей, що становлять державну таємницю України», то винахід (корисна модель) відповідно до Закону України «Про державну таємницю» може бути віднесено до державної таємниці [20]. Незважаючи на те, що СБУ має відношення до охорони прав інтелектуальної власності, цілі та завдання цього суб'єкта публічної адміністрації здебільшого пов'язані з опосередкованим впливом на суб'єктів права інтелектуальної власності, створенням заінтересованості у об'єктів адміністрування належного ставлення щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

Перелік суб'єктів публічної адміністрації доволі значний і здатний «охопити» якщо не всі, то переважну кількість суспільних відносин. Відрізняє суб'єктів публічної адміністрації обсяг та зміст повноважень, що здійснюються ними щодо інших учасників суспільства. Безперечно, основним суб'єктом публічної адміністрації, котрий безпосередньо уповноважений на виконання приписів законодавства, є орган виконавчої влади. Саме виконання цих приписів і є основним завданням функціонування органів виконавчої влади [21, с. 139].

Висновки. Виконання публічною адміністрацією своїх завдань і функцій у сфері забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності здійснюється шляхом правової регламентації діяльності публічної адміністрації, що дає підстави виділити декілька організаційно-правових ланок діяльності публічної адміністрації.

Ієрархічна вертикаль у системі суб'єктів публічної адміністрації представлена Кабінетом Міністрів України. Другий рівень утворюють: Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України; Міністерство внутрішніх справ України; Міністерство культури України; Міністерство фінансів України; Анти-монопольний комітет України; Служба безпеки України; Національна поліція; Державна служба України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів; Державна податкова служба України; Державна митна служба України; Державне агентство України з питань кіно. Третій рівень представлений місцевими державними адміністраціями та їх структурними підрозділами.

Між указаними суб'єктами публічної адміністрації є функціональний та галузевий принцип визначення та розподілу компетенції окремих органів. У сфері забезпечення охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності здебільшого використовується функціонально-галузевий принцип діяльності публічної адміністрації.

Указані суб'єкти публічної адміністрації посідають визначальне (ключове) місце у забезпеченні охорони прав суб'єктів інтелектуальної власності, виконують покладені державою завдання, мають організаційно-правову структуру, володіють компетенцією і мають штат службовців, забезпечуються державою – політичними, соціальними і правовими гарантіями своєї діяльності в процесі здійснення адміністративно-правового регулювання.

Список літератури:

1. Хряпинський А.П. Адміністративно-правові засади контрольно-наглядової діяльності у сфері містобудування : дис. ... канд. юрид. наук : Херсон, 2014. 198 с.
2. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку : колективна монографія / За заг. ред. Т.О. Коломєць, В.К. Колпакова. Запоріжжя : Видавничий дім «Гельветика», 2017. С. 205–217.
3. Кодекс адміністративного судочинства України : Закон України від 06.07.2005 р. № 2747-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2005. № 33–36, 37. Ст. 446.
4. Нижник Н.Р. Державне управління в Україні: організаційно-правові засади : навчальний посібник. / Н.Р. Нижник, С.Д. Дубенко, В.І. Мельниченко та ін.; за заг. ред. Н.Р. Нижник. Київ : УАДУ, 2002. 164 с.
5. Философия. Ч. 2. Основные проблемы философии. / под. ред. В.И. Кириллова. Москва, 1999. 304 с.
6. Карабін Т.О. Розподіл повноважень публічної адміністрації : монографія. Вид-во «Ражда». Ужгород. 2016. 220 с.
7. Про центральні органи виконавчої влади : Закон України від 17.03.2011 р. 3166-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 38. Ст. 385.
8. Положення про Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 р. № 459 (в редакції постанови КМУ від 11.09.2019 р. № 838). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/838-2019-p>.
9. Про затвердження плану заходів з реалізації Концепції реформування державної системи правової охорони інтелектуальної власності в Україні : розпорядження Кабінету Міністрів від 23.08. 2016 р. № 632-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/632-2016-p>.
10. Шаповалова Ю. Special 301 Report 2019 та українські реформи інтелектуальної власності. URL: <https://kodex.ua/ru/news/139-special-301-report-2019-ta-ukrayinski-reformi-intelektualnoyi-vlasnosti>.

11. Положення про Державну службу України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України № 667 від 02.09.2015 р. (в редакції № 254 від 13.03.2019). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-п>.

12. Положення про Департамент агропромислового розвитку Київської обласної державної адміністрації : наказ Київської обласної державної адміністрації від 04.04.2018 р. № 216. URL: <http://koda.gov.ua/obldezhadminis-tratsija/struktura/strukturni-pidrozdi-oda/departament-agropromislovogo-rozvit/>.

13. Положення про Міністерство культури України : Постанова Кабінету Міністрів України від 03.09.2014 р. № 495. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/495-2014-п>.

14. Положення про Державне агентство України з питань кіно : Постанова Кабінету Міністрів України від 17.07.2014 р. № 277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/830-2015-п>.

15. Положення про Міністерство внутрішніх справ України : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 р. № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-п>.

16. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2015. № 40–41. Ст. 379.

17. Про захист від недобросовісної конкуренції : Закон України від 07.06. 1996 р. № 236/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 36. Ст.164.

18. Положення про Державну митну службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/277-2019-п>.

19. Положення про Державну податкову службу України : Постанова Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. № 277. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/277-2019-п>.

20. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі : Закон України від 15.12.1993 р. № 3687-XII. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 7. Ст. 32.

21. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право : навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. Київ : Ваіте, 2014. 376 с.

Korotun O.M. SYSTEM OF PUBLIC ADMINISTRATION SUBJECTS IN THE FIELD OF INTELLECTUAL PROPERTY PROTECTION

Among the wide range of authorized entities of the system of protection of intellectual property rights, the authorities (other state-owned enterprises, institutions, organizations), which due to their special legal status occupy a significant place among other entities of the security system, deserve the first attention, protection of intellectual property rights and can be united under the general concept of “public administration entities”. In spite of the wide range of scientific opinions regarding the definition of a range of subjects of public administration, it is worth noting the point 7 of part one of Art. 4 of the Code of Administrative Judiciary of Ukraine, which provides an approximate list of subjects of public administration. They are: public authority, local self-government body, their official or official person, other entity in the exercise of their public-power management functions on the basis of legislation, including the exercise of delegated powers, or the provision of administrative services.

It is established that the hierarchical vertical in the system of subjects of public administration in the sphere of intellectual property rights protection is represented by the Cabinet of Ministers of Ukraine. The second level is formed by: Ministry of Economic Development, Trade and Agriculture of Ukraine; Ministry of Internal Affairs of Ukraine; Ministry of Culture of Ukraine; Ministry of Finance of Ukraine; Antimonopoly Committee of Ukraine; Security Service of Ukraine; National Police; State Service of Ukraine for Food Safety and Consumer Protection; State Tax Service of Ukraine; State Customs Service of Ukraine; State Film Agency of Ukraine. The third level is represented by local state administrations and their structural units.

Key words: system, entities, public administration, protection, intellectual property.